

Utbildningsinspektion i förskoleklassen och grundskolan vid Bergs skola

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

1. Normer och värden
2. Kunskaper
3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete
6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde. Rapporten ger således inte en heltäckande beskrivning av all pågående utbildningsverksamhet inom enheten vid den aktuella tidpunkten.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter liksom jämförelser med jämförbara verksamheter är också betydelsefulla vid bedömningarna och för slutsatserna med krav på åtgärder och förbättringar. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl.

Beskrivning av skolan

Skolform	Antal elever/barn	Skolform	Antal elever/barn
Förskoleklass:	8	Skolbarnsomsorg:	20
Grundskola:	102		

Utbildningen vid Bergs skola omfattar förskoleklass t.o.m. årskurs 6 och i anslutning till skolan finns ett fritidshem. Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i tre arbetslag, förskoleklass och årskurs 1, årskurs 2–3 och årskurs 4–6. Flertalet elever har lång skolväg och kommer till skolan med skolbuss.

Elever vid Bergs skola går efter årskurs 6 över till Gullmarsskolan som är den enda skolan i kommunen som har årskurs 7–9. Bergs skola är belägen cirka en mil nordväst om Lysekils centrum. Skolans äldsta del är från slutet av 1880-talet. Huvudbyggnaden är från 1970-talet och är tillbyggd på 1990-talet.

Genomförandet av inspektionen i Bergs skola

Skolverket sände den 13 juni 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektionsteamet med ansvar för Bergs skola har bestått av undervisningsråden Liselotte Hakeberg och Agneta Wennberg samt experten Lennart Sott. Besök i Bergs skola ägde rum den 18 september och den 17 oktober 2003.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Bergs skola, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem etc.

I Bergs skola genomfördes intervjuer med rektor lärare, elever samt elevråd. Lektioner i förskoleklass – årskurs 1, årskurserna 2–3 och årskurserna 4–6 besöktes. Intervjuer med föräldrar skedde spontant under dagen för besöket eftersom flertalet av de inbjudna föräldrarna lämnade återbud till planerat intervjutillfälle på kvällen.

Bedömning

Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanernas mål framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och lust att lära. I läroplanerna anges också att barn och elever skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön samt få ett reellt inflytande över utformningen av utbildningen. På samma värdegrund vilar verksamheten inom det offentliga skolväsendet för vuxna.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet med skolans värdegrund och läroplanernas mål att sträva mot.

Personalen vid Bergs skola framhåller att ”alla barn är allas”. Enligt skolans kvalitetsredovisning för 2002 redogör skolan för sitt resultat vad det gäller målet, ”Känner till grunderna för samhällets lagar och normer och vet om sina rättigheter och skyldigheter i skolan och samhället”. Skolans bedömning är att:

”De flesta känner grunderna för samhällets lagar och normer utifrån den ålder de befinner sig i. Elever i allmänhet känner bättre till rättigheter än skyldigheter.”

Bergs skola beskriver i kvalitetsredovisningen att man arbetar med begrepp som hänsyn, gemensamma regler och att dela med sig. Skolan arbetar också med ringsamtal, klassråd, kamratstödjare, elevråd samt miljö- och uteråd. Varje vecka har klassen ett samtal i ring enligt modell från Lions Quest. Det är ett samtal, där man tar upp frågor om bemötande och vardagsrutiner och strävan att följa skolans regler.

Gemenskap och trygghet är skolans grund enligt intervjuer med personal och skolarbetet skall ske med inriktning på kunskapsutveckling, miljö samt stärka självkänslan hos eleverna.

Eleverna uppger att de blir väl bemötta av personalen. Detta bekräftas också vid inspektionsbesöken, då det också märks att det råder god ton emellan eleverna. Inspektionen har sett positivt och stödjande tilltal även vid incidenter och konflikter bland eleverna från skolans personal.

Eleverna har inflytande över sitt lärande genom att de kan vara med och planera sin vecka i de lägre årskurserna. Teamet ser även exempel på att elever i årskurs 4–6 har inflytande över sitt lärande.

Vid Bergs skola finns fungerande elevråds och klassrådsverksamhet och eleverna säger att de har inflytande på skolan framförallt vad det gäller utemiljön. Enligt rektorn arbetar skolan aktivt med att eleverna skall ha inflytande även över undervisningen och lärandet.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att forma social gemenskap och trygghet är framgångsrikt.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolan har en trygg miljö där eleverna kan arbeta i demokratiska former. Eleverna vid Bergs skola utvecklar normer och värden och förhållningssätt som ligger väl i linje med de nationella målen. Elever har inflytande i undervisningen.

Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Målen för lärandet anges i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Nationella prov genomförs årligen för alla elever som går i årskurs 5 i ämnena svenska, matematik och engelska. Samtliga 19 elever i årskurs 5 genomförde vårterminen 2003 proven. Skolans bedömning är att 15 av de 19 eleverna har uppnått målen i svenska, 17 av 19 har uppnått målen i engelska och 18 av 19 har uppnått målen i matematik för årskurs 5. För de elever som inte nått målen har åtgärdsprogram utarbetats.

Kvalitetsredovisningen för 2002 beskriver följande resultat vad det gäller att nå målet, ”Behärska det svenska språket och kan lyssna och läsa aktivt och uttrycka idéer och tankar i tal och skrift”:

”De flesta barnen uppfyller ovanstående mål utifrån sin ålder och förmåga. En del barn har svårigheter med koncentrationen vilket påverkar möjligheten att utvecklas i ”normal” takt. För en del barn tar det längre tid att knäcka läskoden och några kan ha stora svårigheter med att uttrycka sig i tal och skrift. En del barn kommer mer till sin rätt i mindre grupper.”

I kvalitetsredovisningen för 2002 redovisar skolan även måluppfyllelsen för att ”kommunicera i tal och skrift på engelska”. Resultatet redovisas enligt följande:

”De flesta barnen uppfyller ovanstående mål utifrån sin ålder och förmåga. En del barn har svårigheter med koncentrationen vilket påverkar möjligheten att utvecklas i ”normal” takt. Några har svårigheter i form av att läsa, skriva, uttala och lära sig nya ord.”

”Det finns ofta ett samband mellan svårigheter i svenska och engelska. Ett fåtal vågar inte tala engelska.”

Kvalitetsredovisningen 2002 redovisar åtgärder för att alla skall nå målen för årskurs 5 så som åtgärdsprogram, läsgrupper hos speciallärare och kontakt med resursteam.

Ett exempel på att eleverna vid Bergs skola tillägnar sig kunskap även i vid mening är det tematiska arbetet som bedrivs en eftermiddag varje vecka då skolan har utomhuspedagogik för årskurs 4–6. Vid inspektionsbesöket är temat Skogen och material och arbetsuppgifter hämtas från den närliggande naturen. Genom eget praktiskt arbete, faktasökande och diskussioner i klassen får eleverna kunskaper både inom de naturorienterade ämnena och skapande verksamhet.

Sammanfattningsvis konstaterar inspektörsteamet att flertalet elever når målen som minst skall uppnås vid årskurs 5 i ämnena svenska, engelska och matematik. I kvalitetsredovisningen visar skolan vilka åtgärder som vidtas för de elever som inte når målen. I övrigt bedömer inspektionsteamet att elevernas kunskaper i Bergs skola ligger i linje med läroplanens och kursplanernas mål.

Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med föräldrar, barn, elever respektive de vuxenstuderande i arbetet med att forma en god miljö för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Vid Bergs skola finns ett handlingsprogram för att förebygga, upptäcka och bemöta mobbning och det är känt av elever och lärare. Handlingsprogrammet har utarbetats av elevrådet och personalen.

Det finns ett dokument benämnt arbetsplan som dock behöver utvecklas för att fullt ut uppfylla de krav som kan ställas på en skolas planering. Elevråd och föräldraråd har varit delaktiga i framtagandet av arbetsplanen.

Elevrådet har möten en gång per månad tillsammans med rektorn. Elevrådsrepresentanterna redovisar för klassråden. Likaså har elevernas miljö- och uterådet möte en gång per månad.

Elever veckoplanerar och gör val i sitt lärande i förskoleklassen och årskurs 1 och årskurs 2–3. Eleverna påverkar innehållet i sin skoldag i de klasser som veckoplanerar. I dessa klasser, som främst är klasser i de lägre årskurserna, kan eleverna variera arbetsuppgifter mellan ämnen och grupperingar enligt uppgjord planering. I mindre omfattning har inspektörerna sett eleverna göra val i årskurs 4–6. I de högre årskurserna kan variation och val finnas i lärandesituationer i projekt eller tema.

Brandövning är genomförd under den gångna terminen. En handlingsplan för krissituationer finns. Skolhälsovården, som omfattar hälsokontroller genomförs av skolsköterska som besöker Bergs skola varje vecka.

Diskussioner mellan skolans personal, föräldrar och kommunen pågår om att sänka tillåtna hastigheten på landsvägen nära skolan.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att miljön för lärande är god på Bergs skola. Det finns ett aktivt arbete för att motverka kränkande behandling. Skolan har formella samverkansorgan och skolhälsovård finns.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå målen skall främst utformas av de lärande och personalen. I förskolan och skolan skall detta ske i samverkan med hemmen. De nationella läroplanerna, andra statliga bestämmelser och kursplanerna ger dock också vissa anvisningar för arbetet. Det finns riktlinjer för stöd, betygssättning och utvecklingssamtal, utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid, etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper och färdigheter barnen, ungdomarna och de vuxna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att närma sig målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Bergs skolas arbetsplan beskrivs skolans uppgift, elevens uppgift och föräldrarnas uppgift. ”Att förmedla kunskaper och skapa förutsättningar för att eleverna skall utveckla sitt lärande” är ett av målen. ”Samarbete med hemmen för att hjälpa eleverna utvecklas till ansvarskännande människor”, är ett annat mål.

Lokala kursplaner och projektplanering har utarbetats i samråd mellan personal och skolledning. Det finns en planering för projektarbete, där man beskriver metoder och inslag i olika ämnen. Föräldrar har fått ta del av denna planering och i vissa projekt har även föräldrar medverkat som en resurs. Arbetet med språkutveckling följer planeringen för svenskämnet. I förskoleklassen fortsätter den gemensamma kommunala satsningen ”Språkeri – språkera” för att utveckla språket hos eleverna.

Variation kan finnas i lärandesituationer i projekt eller tema. Under en eftermiddag varje vecka bedrivs utomhuspedagogik. Eleverna arbetar i andra grupperingar än de vanliga klasserna. Lärarledda genomgångar och klassrumsarbete är vanligast i årskurs 4–6 medan årskurs 2–3 arbetar med veckoplanering och tid för eget arbete. I förskoleklassen och årskurs 1 provar man sig fram för att finna arbetsmetoder för en ny situation, där sex- och sjuåringar blandas. Förskoleklassen och årskurs 1 har delvis gemensam tid.

Teamet ser exempel på elevernas egna val av aktivitet inom givna ramar i årskurs 4–6 vid utepassen och i årskurs 2–3 i det veckoplanerade arbetet. Vid besöken ser inspektörerna exempel på hur eleverna och skolans klasser organiseras i flexibla grupper i ”naturskolan” och i varierande form i förskoleklassen och årskurs 1.

Samverkan med andra skolformer och skolor angående studieövergångar följer av skolorna framtagna program. Mellan årskurser och ämnen finns samverkan i temaarbeten och miljöprojekt. Utvärdering efter kursmoment eller temaarbete görs enligt rektorn, men meddelas inte föräldrarna. Formulär för utvecklingssamtal finns och samtalen, som dokumenteras, genomförs varje termin.

Individuella utvecklingsplaner förekommer, men inte allmänt. Försök med elevarbeten som samlas i mappar genomförs i årskurs 2–3, vilket kan komma att utvecklas mot s.k. portfolio.

Klasserna är relativt små och består av 12–20 elever. Elever i behov av särskilt stöd får det inom klassen av speciallärare. En speciallärare finns på skolan och riktar mesta delen av arbetet mot årskurs 2–6. Eleverna i förskoleklass och årskurs 1 får stöd i form av språkeri – språkera. Skolan har rutiner för att

identifiera elever i behov av särskilt stöd. Detta sker genom ett antal tester. Om inte eleverna når målen i årskurs 5 intensifieras arbetet, t.ex. tränas eleverna engelska i en liten grupp. Behovet anses enligt lärarna vara större än resurserna. Alla elever som får stöd har åtgärdsprogram.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns en arbetsplan för Bergs skola som bör utvecklas.

Organisationen är flexibel, utvecklar samverkan mellan elever och ger förutsättningar för att elever skall få stöd. I de lägre årskurserna tränas eleverna att ta ansvar för sitt arbete genom att veckoplanera och därefter ansvara för att genomföra arbetet.

Det finns rutiner för identifiering av elever i behov av stöd. Utvecklingssamtal genomförs varje termin och åtgärdsprogram upprättas för elever i behov av stöd. Skolan bör analysera uppgifterna från personalen att resurserna inte är tillräckliga vad det gäller elever i behov av särskilt stöd.

Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för barnomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolans inre arbete. Sammantaget har dessa skyldigheter att se till att rätten till utbildning tillgodoses. Fristående huvudmän har motsvarande ansvar även om de inte alltid omfattas av målen och riktlinjerna för det offentliga skolväsendet.

Frågor som tas upp vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen.

Lysekils verksamhetsansvarige möter skolornas rektorer regelbundet. Kommunen är därutöver indelad i geografiska områden, vars skolledare möts.

Rektorn har personalansvar och ansvar för skolans pedagogiska ledning, samt ekonomi. Rektorn skapar förutsättningar för arbetslagens utvecklingsarbete. Arbetslaget är det naturliga forumet för planeringsarbetet. Skolan får hjälp i form av visst administrativt stöd från områdets andra skola, vilket också inkluderar skolpliktsbevakning.

Det finns mål och planering för verksamheten, men dokumentationen kan förbättras och tydligare uttryckas i skolans arbetsplan. Kvalitetsredovisningen består av resultat och förslag till åtgärder för att öka skolornas måluppfyllelse inom tre områden som Barn- och utbildningsnämnden har valt. Kvalitetsredovisningen har ingen koppling till skolans arbetsplan.

En kvalitetsenkät genomförs med elever vid slutet av varje läsår. Utvärdering efter kursmoment eller temaarbete görs men meddelas inte föräldrar. I Bergs skolas kvalitetsarbete, utvärdering och uppföljning, sker diskussioner och planering inom arbetslagen.

Det finns en väl utvecklad samverkan med skolans närområde med kyrka, hembygdsförening och föräldrar med specialkompetens. Vidare görs besök i bibliotek, simhall, ishall, konsthall och Havets hus.

Eleverna vid Bergs skola har elevens val. Årskurs 1–3 har en heldag per termin. Så många vuxna som möjligt deltar för att eleverna skall få så många val som möjligt. Personalen gör en lista på ämnen och eleverna får göra två val. Årskurs 4–6 har två dagar per termin. Senast skolan hade elevens val var ämnena ”prova på tyska”, hemkunskap, bild, idrott och slöjd.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns en rektor vid skolan som är förtrogen med den dagliga verksamheten. Det finns mål och planering för verksamheten, men arbetsplanen kan utvecklas. Hur skolorna skall genomföra sin planering bör på ett tydligare sätt uttryckas i skolans arbetsplan. Kvalitetsredovisning finns. Sambandet mellan kvalitetsredovisning och den dokumenterade planeringen som inspektionsteamet har fått ta del av är inte tydligt. Skolans kvalitetsredovisning uppfyller formellt kraven på en kvalitetsredovisning, men kan inte sägas vara resultatet av ett kontinuerligt uppföljnings- och utvärderingsarbete utifrån skolans behov.

Tillgång till pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Inom en viss utbildning skall det också finnas möjligheter för eleverna att individuellt göra val av kurser eller ämnen.

Granskningen gäller om möjlighet till utbildning ges i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till utbildning behandlas.

Vid Bergs skola finns plats för alla barn som bor i upptagningsområdet. Eleverna åker buss till skolan. Enligt rektorn har utbildningen den garanterade omfattningen enligt timplanen.

Skolbarnsomsorg erbjuds alla elever som önskar. Morgonomsorg finns att tillgå från kl. 6.30 och eftermiddagsomsorgen pågår till kl. 18.30. För elever som behöver erbjuds omsorg på skollov.

Eleverna har tillgång till elevens val.

Inför skolstarten väljer föräldrar i kommunen i allmänhet den skola som finns inom närområdet.

Sammanfattningsvis har inspektionsteamet funnit att Bergs skola har mycket god tillgång till skolbarnsomsorg. Eleverna har tillgång till elevens val.

Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Bergs skola har en engagerad och pedagogiskt utbildad personal. Rektor och lärare uppger att skolans behov är väl tillgodosett men säger sig samtidigt ha behov av mer specialpedagogresurs. Förskollärare och fritidspedagog har tjänst i skola och skolbarnsomsorg.

All personal har fått utbildning i Lions Quest och Human Dynamic. Ca 2 000 kr per år och person anslås i budget till kompetensutveckling. Kompetensutvecklingsplan för arbetslagen saknas men skall utformas enligt rektor.

Skolan har bra men i vissa delar något slitna lokaler, detta gäller t.ex. idrottslokalen. På skolan går elever med funktionshinder och för detta har särskilda åtgärder vidtagits. Hörselslingor, bullerdämpning och anpassning för att kunna ta emot elever med ryggmärgsbräck har genomförts. För fysiskt handikappade finns ramper vid trappor. Klassrum finns anpassat för elever med hörselskada.

Skolan är väl försedd med läromedel och har tillgång till internet i klassrummen. Eleverna har tillgång till ett skolbibliotek, som finns i fastigheten intill skolmål-tidslokalen.

Skolhälsovården på Bergs skola omfattar fem timmar per vecka.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att det finns en stabil personal med pedagogisk utbildning som förefaller kompetent på Bergs skola. Skolans fysiska miljö är bra med undantaget för idrottslokalen, som är sliten. Personalen får kompetensutveckling.

Sammanfattande bedömning

Bergs skola erbjuder en lugn och trygg miljö. Skolans uttryck ”alla barn är allas” markerar skolans engagemang för normer och värden. Eleverna utvecklar normer och värden och förhållningssätt som ligger väl i linje med de nationella målen. Elever har möjlighet till inflytande i undervisningen.

Den pedagogiska verksamheten vid Bergs skola är i linje med de nationella mål som finns för förskoleklass och grundskola.

Det finns ett aktivt arbete för att motverka kränkande behandling. Skolan har formella samverkansorgan och skolhälsovård finns. Organisationen är flexibel, utvecklar samverkan mellan elever och ger förutsättningar för att elever skall få stöd. I de lägre årskurserna tränas eleverna att ta ansvar för sitt arbete genom att veckoplanera och därefter ansvara för att genomföra arbetet.

Det finns rutiner för identifiering av elever i behov av särskilt stöd. Utvecklingssamtal genomförs varje termin och åtgärdsprogram upprättas för elever i behov av stöd. Det finns en rektor som är förtrogen med den dagliga verksamheten.

Inspektionsteamet bedömer att det finns utrymme för att förbättra måluppfyllelsen genom att

- utveckla skolans arbetsplan, det finns mål och planering för verksamheten, men dokumentationen kan förbättras,
- utveckla former för att utvärdera elevernas måluppfyllelse samt utveckla skolans kvalitetsredovisning.

Datum	Ort
2004-02-16	Göteborg

Liselotte Hakeberg

Lennart Sott

Agneta Wennberg